

17. 1848, říjen, listopad
Havlíček o situaci na Moravě před kroměřížským sněmem

H. B. Morava podivným, velmi neočekávaným způsobem stala se nyní nejdůležitější zemí v Rakousích, na ní rozhodne se snad osud budoucí celé země, neboť není pravdě nepodobno, že ústava rakouská vypracována bude v Kroměříži. Na Moravě sídlí nyní císař se svým dvorem a Holomouc jest ustavičné jeviště nesčíslných deputací: vláda celého mocnářství vychází z Moravy.

Do této důležité cizí země, - nebo sněm moravský nedávno uzavřel, že se Morava s Čechy nikdy nespojí, - obrátil jsem nedávno cestu svou, a poněvadž právě jakýsi oddech nastal v politice jako přestávka mezi dvěma důležitými akty, vyplníme jej cestopisem.

Bylo slyšeti, že se veliký počet poslanců říšského sněmu shromáždí v Brně, chtěl jsem se účastníkem státi jejich porad. Brno, o jehožto přímě slované zuřivosti tolik slyšeti bylo, o němžto se básnilo, že hotovo jest, české poslance, jestli tam dne 20. říj. podle úmluvy přijdou, schvátí a frankoporto do Vídně odeslati, toto Brno s výcpem svým drakem na radnici, vábilo mne zvláště. /.../

Celé Brno naplněno bylo uprchlými Vídeňany, nikde nebylo prázdného místa, kde by Ultračech hlavu položil. Sluší věděti, že v Brně a v německých městech na Moravě všichni Čechové o jeden stupeň v titule povýšeni jsou, nemluví se tam nikdy o Česích, nýbrž vždy jen o Ultračesích. Ultračech jmenuje se tam každý obyvatel království Českého, který se sám za Čecha nevydává.

Po velikém chození dostal jsem konečně akcesit na pokoj, o kterém některá naděje byla odpoledne, že na noc prázdný bude.

První věc, která mne nesmírně překvapila, bylo velmi zhusta mluvení české (neb jak tam říkají moravské), na ulicích, skoro celá pracující třída lidu jest slovánská, a jenom honorace považuje sebe za německou, ačkoli štítí na domech hlásají samá českomoravská jména.

Dva mužové hýbají Brnem, jakožto zástupcové dobrého a zlého principu Klácel a Skácel. Klácela našeho každý zná, Skácel jest přednosta Frankfurtského demokratického klubu v Brně, jehožto pověstné a pamětihodné zásady jsou: "Rovnost obou národností, ale s předností němčiny a se střediskem ve Frankfurtě!" Tuto naivní zásadu vyřknul onen Skácel (nomen omen) skutečně a bez žertů v demokratickém spolku Brněnských Frankfurfurtistů! - Ostatně se ale Brna dokonce co báti není, kromě malé činné strany Frankfurtské jest smýšlení celého ostatního, německy smýšlejícího obyvatelstva příliš pohodlné a nechá svět běžeti, jak běží. Od činnosti našinců bude

vní záležitosti, aby národní slovanský živel, který tam tolik pevných základů má, šířil se a dále kvetl. Ostatně se zmocnil veliké části Němců a poměštilců moravských nyní velmi duch provincionální, vlastenectví moravské, které Slovanstvu na škodu není. Žlutočervené barvy jest viděti zhusta, trikolor německý málo mezi měšťáky, u lidu panuje ale buď červeno-bílá nebo slovanský trikolor.

Nejlepší a nejplatnější věc, která se o Brnu říci může, jest: Brno opičí /se/ po Vídně. Skutečně se Brno snížilo až předměstí Vídně, Brno nemá nikdy svůj úsudek, ale čeká vždy, až co Vídeň řekne; jen jedinou posud známe odhodlanost Brna, kde si troufalo mítí samostatné mínění, a sice: Brněnská národní stráž má červené límce a výložky, které Vídeňská nemá!! Nevím skutečně, odkud se vzala ta původnost? Mož divu, že Brno velice sympathisuje s Vídní, a nevím již, bylo-li to v Brně neb v jiném německém místě na Moravě, kde uzavřeno jest, aby jedna polovice národní stráže táhla Vídní na pomoc a druhá aby zůstala domov hájiti. Pak ale ukázalo se, že všichni chtěli být v té polovici, která měla domov hájiti? Podobným způsobem jsou všechny bouře v Brně neškodné, jsou to bouře ve sklenici vody. /.../

Vůbec jest tento moravský sněm v dějinách vlasti něco neobyčejného: šlechta, města a rolnictvo vedou tam ustavičné šarvátky, které se ale vždy ukončí vítězstvím rolnictva. Anděl strážce bdí nad zástupci našeho lidu, kteří bez náležité sběhlosti v těchto věcech přece vždy šťastně umí škodlivé a užitečné rozeznati. Jednalo se o budoucím zastoupení Moravy na domácím sněmu, a německé měšťanstvo usilovalo o to, aby města měla nevíň duši zástupce než venkov. Šlechta, která mnoho příčin měla, horšiti se na města více než na rolnictvo, protivila se této přednosti měst a přiměla se k rolnictvu. "Když chcete být demokrati," pravila šlechta, - "nechtějte pro města přednost nad rolnictvem." "Naše duše nejsou o nic horší než duše městská, proč by jich mělo tedy více jít na míru než městských?" pravili rolníci. A provedeno jest skutečně, že se na 10.000 duší jeden poslanec voliti bude, bez ohledu na města a venkov, bez rozdílu. Tím poražen jest také na vždy v Moravě živel odrodilých, německy smýšlejících měst. - Brzy na to ale vystoupili opět poslanci měst ve sněmu a pravili takto: "Když jsme se (s bolestí měst!) chytili demokracie a zavedli rovnost měst a rolnictva, musíme demokracii úplně provésti a šlechtě všechna její práva a přednosti odejmouti, aby nám a rolníkům byla rovna." Dobře, rokovalo se o tom, a jednalo se jen, má-li šlechta, až složí všechny přednosti své, aspoň jména (kniže, hrabě atd.) podržeti. Tu ale

vystoupil Čambala, poslanec rolnický, "Chceme-li koukol vyplniti, musíme to učiniti důkladně, i s kořenem; ani jména (tituly) ať nezůstanou!" pravil Čambal biblicky, a stalo se - sněm uzavřel, že šlechta na Moravě přestane. T na sněmu jeden stav druhému pomáhal, města šlechtu a šlechta města na něly rolníkům na ránu, a tito jako na čekání stáli a - dobře trefovali.

Po celou noc měl jsem na cestě příležitost přemýšlet o nynějším postavení Moravy k Čechům. Morava nyní asi v národním ohledu tak stojí jako Čechy stály /r./ 1834. Každý vzdělanec vypadá jako Němec, Slovane a sprostota jest tam jedno, kdo pečuje o vzdělání národního jazyka, po žuje se za divouse, za pošetilce aneb dokonce za buřiče, který prý lid popuzuje proti bohatým. Neboť tito Němci a poněmčilci, kteří až posud aristokraticky první slovo vedli v Čechách i na Moravě, nemohou se po nikterak povznést k té myšlence, že my, Slované, jim rovni jsme, vžd ještě za nižší třídu považují.

Když tedy v Čechách hned v březnu vyslovena jest žádost naše str spojení Moravy a Čech, povstala proti tomu na Moravě nesmírná oposice. Jen malinká strana národní porozuměla bratrskému oumyslu našemu, že c me, aby Morava a Čechy spojeny, větší moc a váhu měly před světem. Dr velická strana na Moravě, strana netečná, protivila se tomu jen z hrdo špatně rozuměné; jim nezáleželo na velikosti národa, nýbrž jen na prv ciální moravské pýše. Třetí strana Frankfurtistů protivila se nejzui ona dobře vyrozuměla, že se Čechové jen proto s Moravou oužejí spojit chtějí, aby společně tím více vzdorovati mohli Frankfurtu. Rozumí se sebou, že strana protičeská byla desetkrát silnější než národní, a t všelikou mocí se snažila, Moravu od Čechů ještě dále odciziti. Nejen starou, poctivou a velebnou barvu naši čer veno - bí lo u, k jsme ještě od starých slavných časů společně zdědili, zneuctili a za žluto-červenou přijali, a hned se snažili, všechny své staré červeno-orlice zažlutiti; i na sněmu veřejně ustanovili, že se Morava s Čechy dy nespojí. Člověk ale míní, Pán Bůh mění, myslel jsem, a tím ustanov že budoucně na 10.000 duší v sněmu moravském jeden zástupce seděti bu bez rozdílu měst a venkova, tím ustanovením vyřknuto jest spojení Mor s námi. Počkejte jen, až lid zachovalý moravský, až naši Hanáci, Slov v Moravě poznají dějiny národu svého, až poznají, že nebyl nikdy rozd mezi Moravanem a Čechem ve zlém ani v dobré, až poznají, že spisovní v Čechách užívaný jest vlastně čistá moravština, až tento lid vyrozum jak těžko jest Moravě a Čechům každému zvláště brániti se proti outok vašim; pak najednou oni zástupcové na sněmu moravském vyřknou to, co Bůh dávno vyřknul, totiž, že Morava a Čechy jsou jedno.

(Karel Havlíček, Z Moravy. Národní noviny, 3., 4., 5. 11. 1848, č. 176, 177, 178, s. 691-692, 699-700. Cit. dle: Karel Havlíček, Politické spisy, I/1. K vydání upravil Z. V. Tobolka. Praha 1901, s. 191-204)

1848, před 18. prosincem
projevy sympatií s vídeňským povstáním a maďarskou revolucí

Vaše šlechtnost, pane redaktor, F. M. Klácel!

Jako rozený moravský Slovan zradoval jsem se velmi nad tím, vida slo-
vanské noviny v naší obci, myslíce, že jest jedenkrát ten začátek k zdělá-
ní a vyjasnění ducha slovanského s tím založen, ačkoliv ale mně ten duch
tech novin tuze faraonským větrem zaváděl, však přece sem sám sobě nedů-
věřoval, nýbrž sem očekával mlčky, až co druzí k tomu řeknú, a ejhle, zhle-
dal sem brzy, že mne můj duch v posudku Vašej tendencije nezmylil. Ptal
sem se jedného i druhého čtenáře těchto Moravských novin, co tam dobrého
našel, a dostal sem za odpověď: Dneskej staví, zejtra búrání, nestojí to za
čtení. Umínil sem sobě tehdy Vám, vznešený pane, to sdělit, co těch čtená-
řů Vašich novin mrzí a k zlosti proti Vám popuzuje, totiž: Vaše vychvalo-
vání Jelačiča, Windiškréca a císaře a jeho ministerstva, a sice proto,
poněvadž sou ti všichni v tej největší oš/k/livosti u obecného lidu a sto-
letí ve velikej úctě u našich pánů a knězů. Oni pravijú, od čeho nás chce
ten chrabocký raubiř a plenič osvobodit, maje ve svej krásnej zahradě doma
kopřivy a hnus, chce v cizí zahradě květiny sázet; a mají s tím taky prav-
du, i já sem toho oumyslu. Co chce Windiškréc? On krásné města búrání, št-
denty a nevinné lidi morduje, jenom proto, že chtějí všeobecnú svobodu
a pravdivé řízení. On s tím lid i vojsko rozjitřil proti Vídni, že pré tam
chlupci panujú a včil nám udělal císařem chlupca, který chce ty zákony od
našeho slavného sněmo utvořené examinírovat čili přifovat. Na Košuta štve-
te a nepomníte, že je on otec dokonalej svobody, a že on celé Rakúsko
vytrhl z Meternikového Egypta. Potom také povídáte, že je císař z milosti
boží a zdá se, jako bychme ho měli výšej sobě vážit nežli Boha Stvořitele
a Krista Pána samého; a to je taky viditelný blud. Praví se vůbec, že
Vaše noviny k vědomosti málo, ale moc k pohoršení poskytují. Já sem sice
chudý obchodník, ale vím mnoho taky ze zkušenosti o tej vychválenej neomyl-
nosti císařskej co povídat. I o tom výborném císařském vojsku a jeho užit-
ku by Vám každý náš občan věděl něco do ucha říct. Věru, co to císařské
vojsko od nás odešlo, jest nám právě tak, jako bychme se znov na svět na-
rodili. Nechcem svobody od Jelačiča, Windiškréca ani císaře, jedině od
říšského sněmu, totiž od národa samého. Nechcem mět císaře za Boha, nýbrž